

Sovjetske kolone zavzele nemško vojaško trdnjavo

Ruska armada ograža glavni koridor, v katerem je stisnjena nemška sila, v bližini omrežja železnic, ki vodijo v Bukarešto, Černovice in Lvov. Tretjina Besarabije pod rusko kontrolo. Moskva naznanila velike nemške izgube. Ljute bitke na fronti pri Cassinu se nadaljujejo. Novi bombni napadi na nacijska oporišča v Franciji, Holandiji in Belgiji. Čez 500 Japoncev ubitih v bitki z ameriški mi četami na otoku Bougainvilleu

London, 27. marca.—Kolone ruske armade maršala Gregorija Lukovka so okupirale Kamenec-Podolski, zadnjo nemško vojaško trdnjavo na severni strani Buhovina, bivše rumunske provincije. Okupacijo je naznanil premier Stalin v odredbi dneva. Pačete trdnjave je nov triumf ruske armade, ki se je približala svoji ofenzivi proti severni Rumuniji. Nemška vojaška posadka je bila zdrobljena. Ruske topniške baterije že bruhajo iz trele na nemške pozicije v Rumuniji na drugi strani reke Prut.

London, 27. marca.—Ruska armada, katere poveljnik je maršal Ivan S. Konev, stoji zdaj pred vrati Balkana in povzroča trdih med Hitlerjevimi sateliti, ki so v zadnjih tednih iskali pot za umik iz vojne. Rumunija, Bolgarija in Ogrska so v zagati.

Maršal Konev in njegova armada sta izpolnila Stalinov ukaz, ki je bil: "Poženite sovražnika z ruske zemlje." Ta armada je že presekala eno pot, ki je zdaj ograža glavni koridor, v katerem je stisnjena nemška sila.

Rusi so v prodiranju proti reki Prut, med Rumunijo in Rusijo, okupirali Balti in Falei, Besarabija. Slednje mesto je samo 28 milj severovzhodno od Jasija, križišča železnice, ki vodi v Odeso, pristaniščno mesto ob Črnem morju. Balti je prišel pod kontrolo sovjetskih čet, ki prodirajo proti Karpatskemu gorovju na zapadu in v smeri reke Donave na jugu.

Pet milj zapadno od reke Prut se omrežje železnic, ki vodijo v Bukarešto, glavno rumunsko mesto, Černovice in Lvov. To je določila komunikacijska črta, ki kaže vzhod s Karpatskim gorovjem. Prve sovjetske kolone so že prodrele na ozemlje, ki je oddaljeno 200 milj od rumunskega polja in 230 milj od Bukarešte.

Rusi so okupirali tretjino Besarabije med rekama Dnjester in Prut. To pokrajino je Rumunija držala od zaključitve prve svetovne vojne do l. 1940. Na severni strani operira druga ruska armada pod poveljstvom maršala Zukova. Ta je v zadnjih dveh dneh zasedla čez sto km in naselbin v Bukovini. Nemška vojaška posadka v sektorju Kamenec-Podolski v južnozahodni Ukrajini v bližini Dnjestra je obkrožena in v nevarnosti uničenja. Moskva poroča, da je bilo čez 30.000 Nemcev ubitih in ujetih v bitkah z Rusi v zadnjih treh dneh.

Napel, Italija, 27. marca.—Ojčena nemška sila je uprizorila nove naskoke na zavezniške pozicije v Cassinu in okolici, a je bila vržena nazaj. Nemci še držijo hotel Continental.

Zavezniško vojsko poročilo trdi, da se lute bitke nadaljujejo. Nemsko poveljstvo koncentriralo kolone na južnozahodni strani Cassina in ob cesti, ki vodi v Rim. Pri Anziju na drugem koncu italijanske fronte je nastal odmor v operacijah. Britska križarja Urrhin je obstreljevala nemške pozicije na obrežju. Zavezniški letalci so uprizorili nove napade na železniške proge,

postaje in druge naprave pri Rimu.

London, 27. marca.—Ameriške letelce trdnjave in bombniki so metali bombe na Pas de Calais in Cherbourg, Francija, in nacijska oporišča v Holandiji in Belgiji. Napada se je udeležilo več sto bombnikov.

Drugi roji ameriških letal so bombardirali Frankfurt, središče kemične industrije, in druga nemška mesta. Napad je sledil bombardiranju Lyonsa, francoskega mesta, po angleških letalcih. Ameriški in angleški letalci so v napadih v zadnjih osmih dneh vrtili čez tri tisoč zažigalnih in razstrelivnih bomb na nemška mesta in nacijska oporišča v Franciji.

Zavezniški stan na Pacifiku, 27. marca.—Japonska sila čez dva tisoč vojakov je naskočila ameriške pozicije pri Torokinu, otok Bougainville, in izgubila je čez 500 vojakov. V bitki so bili ubiti štiri ameriški vojaki, 47 pa ranjenih.

Japonski topniški oddelki so obstreljevali ameriške pozicije pred naskokom. Admiral Halsey poroča, da so enote ameriške bojne mornarice bombardirale japonske postojanke na otoku Elouju, 20 milj proč od otoka Emirauja, katerega so zasedli ameriški pomorščaki.

New Delhi, Indija, 27. marca.—Ljute bitke divjajo med britskimi in japonskimi četami v severni Burmi. Uradno naznanilo pravi, da so britske čete porazile sovražnika na ozemlju, ki je oddaljeno 32 milj od Myitiki-ne, japonske vojaške baze.

Demokratje ustanovili novo stranko

Proti četrtemu Rooseveltovemu terminu

Columbia, S. C., 27. marca.—Tu je bila naznanjena ustanovitev nove demokratske stranke, ki se je izrekla proti ponovni izvolitvi Roosevelta za predsednika Združenih držav ter "new deal" in vsemu, kar ta predstavlja.

M. B. Barkley, blagajnik nove stranke, je dejal, da je bila platforma sestavljena in da bo objavljena v listih. Ta bo orisala namene in cilje stranke. Barkley naglasil je izjavi, "da so stranko ustanovili oni, ki se ne strinjajo s staro stranko, ki je vse drugo nego demokratska. Stranka bo imenovala kandidata za federalne urade in elektrorje."

Konvenција socialistične delavske stranke

Chicago, 27. marca.—Državna konvenција socialistične delavske stranke je imenovala kandidata za državne urade. Louis Fisher je bil izbran kot kandidat za guvernerja Illinoisa, Charles Storm pa za kongresnika na splošno. Frank Schnur, krojač po poklicu, je bil imenovan za načelnika stranke. Konvencije, ki se je vršila v glavnem stanu stranke na 528 So. Halsted st., se je udeležilo 60 delegatov.

Partizani zasedli otok Hvar

Nemške čete zapuščajo Jugoslavijo

London, 27. marca.—Glavni stan maršala Tita, poveljnika jugoslovanske osvobodilne armade, poroča, da so partizani s pomočjo zaveznikov zasedli otok Hvar v bližini dalmatinskega obrežja.

Prej objavljeno poročilo se je glasilo, da so partizani napadli nemško vojaško posadko v kraju, ki je oddaljen 25 milj od ogrske meje. Ljute bitke med partizani in Nemci so v teku v Slavoniji. Uradni komunikacije omenja umike nemških čet iz Jugoslavije na Ogrsko, ki je prišla pod kontrolo nacijske oborožene sile zadnji teden.

"Enote Titove divizije so s pomočjo zavezniške letalske in pomorske sile okupirale otok Hvar," pravi poročilo. Ta otok leži 25 milj južno od Splita, važne jugoslovanske luke ob Jadranskem morju.

Radio Berlin je pred dvema tednoma naznanil, da se je 1500 britskih in ameriških "komandotov" izkrcalo na otoku Visu.

Teroristi provokirali izgube v Palestini

Jeruzalem, Palestina, 27. marca.—Uradna židovska agencija je obdolžila "sterniste" odgovornosti za izgube, v katerih je bilo sedem ljudi ubitih in deset ranjenih, kakor tudi drugih zločinov. Sternisti so sledili Abrahamu Sternu, ki je bil ubit v februarju l. 1942.

Vladni odbor odobril zvišanje plače

Washington, D. C., 27. marca.—Vojni delavski odbor je odobril zvišanje plače za pet odstotkov 20.000 delavcem, uposlenih v klavnicah Swift & Co. v Chicagu, Evansvillu, Ind., Sioux Cityju in Des Moinesu, Ia. Delavci so člani unije Kongesa industrijskih organizacij.

URA ODLOČILNE ZAVEZNIŠKE AKCIJE PRIHAJA

Churchill napovedal poraz Nemčije in Japonske

POHVALIL JE RUSKE ARMADE IN PARTIZANE

London, 27. marca.—Premier Winston Churchill je v svojem govoru po radiu poudaril, "da ura naših največjih naporov in akcije prihaja. Totalni poraz Nemčije in Japonske pride morja prej kot smo pričakovali. Japonska sila je že dobila strahovite udarce in posledice teh se že kažejo."

Churchill je govoril 47 minut. V govoru je poveljeval junastvu ruskih armad in sposobnost poveljstva. "Prodiranje ruskih armad od Stalingrada do Rumunije je največji triumf v tej vojni," je dejal. "Ruske armade so v enem letu prekorale razdaljo 900 milj in zadale katastrofalne udarce nacijski oboroženi sili. Drugi, pod katerimi se bo ta sila zrušila, pridejo." Pohvalil je tudi odpor partizanov v Jugoslaviji, ki se borijo pod maršalom Titom.

Premier je razkril, da je ameriška letalska sila v Angliji večja nego britska. Prva ali druga prekašata nemško letalsko silo, ker lahko vsaka pošlje čez tisoč bombnikov nad Nemčijo vsakej, kadar slednja pošlje sto bojnih letal nad Anglijo. Nemške podmornice, ki so tvorile največjo nevarnost zavezniški pomorski sili, so bile pogpane v morju. Kampanja v Italiji gre naprej bolj počasi, toda bo dobljena. Hitler mora držati 25 oklopnih in pehotnih divizij in veliko letalsko silo v Italiji v momentu, ko bi bila potrebna na drugih frontah. Šibkost Japonske je očitna. Možnost je, da bo nastal presledek med zlozomom nemške oborožene sile in padcem Japonske, ki pa ne bo dolgo trajal.

Churchill je dejal, da bo mnogo zmotnih alarmov in navideznih sunkov, povezanih z glavno akcijo, izvršenih z namenom ustvaritve konfuzije v sovražnem taboru. Sovražnik ne sme vedeti, kje pride glavni udarec. Zmaga je gotova, toda nobena odgovorna oseba ne bo razkrila, kdaj in kako bo dosežena.

Domače vesti

Slovenski vojak ubit

Cooperstown, N. Y.—Družina Antona Košarja je dobila telegram od vojnega departamenta, da je bil sin Anthony ubit v bitki z Japonci na otoku Eniwetoku na Pacifiku. Rojen je bil v Helvetiji, W. Va. Bil je med prvimi novinci, ki so odšli v armado iz Cooperstowna 31. januarja l. 1941. Vežbal se je v Fort McClellanu, Ala., in čez morje je odpotoval v marcu naslednjega leta. Poleg očeta in matere zapušča tri brate in dve sestri.

Smrt na farmi

Albia, Ia.—Na svoji farmi je umrla Terezija Golob, roj. Valentič, stara 67 let in doma iz Terbovelj na Stajerskem. V Ameriko je prišla pred 42 leti. Zapušča moža, dva sinova, eno hčer ter enega brata v Garyju, Ind.

Nov grob v Penni

Vandling, Pa.—Umrli je Joseph Jerin, star 42 let, član društva 45 SNPJ in doma iz vasi Subrač pri Stični na Dolenjskem. V Ameriko je bil 40 let. Več let ga je mučila rudarska naduha. Zapušča ženo, tri otroke in eno sestro.

Problem povojne uposlitve delavcev

Industrije morajo prevzeti odgovornost

Boston, Mass., 27. marca.—Podpredsednik Henry Wallace je dejal, da se vlada ne bo vmešavala v zadeve industrijcev v povojni dobi, če bodo skrbeli in storili korake za uposlitev delavcev v prehodni dobi. "Polna uposlenost je glavni problem," je dejal. "Če bo rešen, tedaj ne more biti bojzani glede ohranitve naših demokratičnih ustanov in načina življenja. Ameriške industrije lahko povečajo produkcijo na stopnjo, ki bo zadostila vsem zahtevam in potrebam."

Wallace je tudi poudaril, da bo morala vlada storiti korake, če industrije ne bodo prevzele odgovornosti za polno uposlitev delavcev. Slednji so prispevali svoj delež k vojnemu naporu, za kar zaslužijo pohvalo.

vedeti, kje pride glavni udarec. Zmaga je gotova, toda nobena odgovorna oseba ne bo razkrila, kdaj in kako bo dosežena.

Kralj Peter se še ni odločil

Zanikal je odgovornost za napad na Tita

London, 27. marca.—Jugoslovanski kralj Peter, ki se je po štiridnevni odsotnosti povrnil v London iz nekega kraja, katerega je obiskal po poroki z grško princeso Aleksandro, vnukinjo grškega kralja Jurija, je izjavil, da se še ni odločil, ali bo podpiral ubežno vlado premierja Puriča ali provizorično, katerega je bila pred nekaj meseci ustanovljena v Jugoslaviji. Načelnika slednje sta maršal Tito in dr. Ivan Hribar.

List Daily Express je objavil vsebino razgovora med Petrom in svojim poročevalcem. Kralj je dejal, da je težko ugotoviti, kaj se godi sedaj v notranjosti Jugoslavije.

"Ena stvar je gotova," je rekel Peter. "Odpotoval bom s svojo ženo v Jugoslavijo. Oni, ki mislijo, da najina poroka v Londonu ovira povratek v Jugoslavijo, se motijo. Poroka je utrdila moj položaj in mi dala večjo odgovornost. Moje odločitve bodo imele večjo veljavo."

Peter je zanikal obdolžitev, da je on odgovoren za napad ubežne vlade na Tita in da je bil ujetnik te vlade.

Major Vojevalj Lukačević, pobočnik generala Mihajloviča, ki je pravkar dospel v London iz Jugoslavije, je dejal, da Mihajlovičeva armada šteje 30.000 četnikov in da se pripravljajo za sunek proti nemški okupacijski sili. Ta bo odrejen, ko bodo zavezniški dali signal. Lukačević je izjavil, da so Mihajlovičevi četniki nedavno vodili ofenzivno proti Nemcem v bližini Belgrada. On je omalovaževal uspehe Titove armade, ki dobiva pomoč od zaveznikov.

Sporazum med voditelji CIO in ADF

Izravnava jurisdikcijskih sporov

New York, 27. marca.—Voditelji Kongresa industrijskih organizacij in Ameriške delavske federacije so naznanili doseg sporazuma v zadevah izravnavanja jurisdikcijskih sporov, ki se pojavljajo v stavbni industriji. Zadevni dogovor je bil podpisan. Voditelji obeh delavskih organizacij so dalje naznanili ustanovitev posebnega odbora, v čigar področje bo spadala izravnava jurisdikcijskih sporov. Dogovor se tiče okrog 750.000 delavcev, uposlenih v stavbni in ladjegradniški industriji.

Voditelji CIO in ADF so izrazili upanje, da bo ta korak postavil podlago sliči kooperaciji v drugih industrijah, v katerih so uposleni člani obeh organizacij. V novem odboru je deset članov. Pet je reprezentantov ADF in pet CIO. Izjava poudarja, da je ustanovitev odbora važen korak naprej v prizadevanjih za končno spojitev obeh organizacij.

Angleški rudarji se vračajo na delo

London, 27. marca.—Čez 60.000 rudarjev, ki so stankali v Yorkshire, se je vrnilo na delo na podlagi medznega sporazuma med unijo in operatorji. Okrog 15.000 rudarjev se stavka v distriktu Doncasterju.

Veliha železniška nesreča v Braziliji

Sao Paulo, Brazilija, 27. marca.—Čez trideset ljudi je bilo ubitih in čez sto ranjenih, ko je potniški vlak skočil iz tira in se razbil. Nesreča se je pripetila v predmestju Sao Paula.

ČEZ TRISTO TALCEV USTRE- LJENIH V RIMU

Nemci se maščevali za napad na vojaške čete

BIVŠI PREMIER MED ŽRTVAMI

London, 27. marca.—Uradno poročilo, objavljeno v Rimu, pravi, da je nemško poveljstvo dalo ustreliti 320 italijanskih "komunistov" in "terroristov" v Rimu, ker so vrgli bombe med nemške vojake in gestapovce, ko so paradirali 23. marca v zvezi s proslavami 25-letnice ustanovitve fašizma. Bombe so ubile 32 nemških vojakov in ranile veliko število. Poleg vojakov je bilo ubitih sedem civilistov.

Poročila iz krajev ob italijansko-švicarski meji pravijo, da so bili italijanski talci odvedeni v Kolizej in ustreljeni. Med temi sta bila Vittorio Orlando, bivši italijanski premier in eden izmed velike četvorice na konferenci v Versaillesu, ki se je vrnila po zaključitvi prve svetovne vojne, ter Mario Badoglio, sin predsednika sedanje italijanske vlade.

Po napadu na nemške vojake in gestapovce so bile odrejane masne aretacije. Čez 1100 oseb, moških in žensk, je bilo aretiranih. Oni, ki niso imeli papirjev o svoji identiteti, so bili takoj ustreljeni. Sodni se, da so Nemci ustrelili najmanj 500 ljudi.

Nemško poveljstvo je zapretilo, da bo deset Italijanov ustreljenih za vsakega Nemca. Velika čistka je v razmahu. Nemci so ignorirali apel papeža Pija za milostno postopanje napram civilistom.

Orlando se je umaknil s političnega pozorišča, ko je Mussolini prišel na krmilo. Po zavezniški okupaciji Sicilije je nastopil na radioprogramu skupno s premierjem Badogliem in v svojem govoru je izrekel upanje, da bo osvoboditvi Sicilije sledila osvoboditev vse Italije.

Eksekucije italijanskih talcev so vznemirile Vatikan. Prizadevanja papeža Pija, da pridobi Nemce za razglasitev Rima za odprto mesto, so se izjalovila.

Nemške čete prihajajo v Rumunijo

Izpraznitev rumunskih mest odrejena

London, 27. marca.—Nemške pehotne in oklopne kolone prihajajo v Rumunijo iz ogrskih pokrajin, se glase poročila iz Ankare. Nemci so mobilizirali vsa razpoložljiva sredstva za ojačanje bojne črte ob doljnem koncu reke Donave, proti kateri se vale sovjetske kolone. Lutsarska rumunska vlada je odredila izpraznitev mnogih mest, proti katerim prodirajo Rusi.

Ankara poroča, da je devet nemških divizij, med temi štiri oklopne, dospelo v Rumunijo in zasedlo strateške točke med reko Prut in Karpatskim gorovjem. Gestapovci, ki imajo proste roke v Rumuniji, so odstavili več rumunskih policijskih načelnikov. Izgleda, da se premier Ion Antonescu pokori nemškim ukazom.

Radio Berlin poroča, da je Antonescu pozval rezerviste pod orožje. Ti se bodo borili na strani nemške armade proti Rusom. Nadaljnja vest iz Ankare trdi, da so Nemci prevzeli funkcije ogrskega generalnega štaba.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil politično.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz
naselbin

Nekaj za farmarje

Naylor, Mo.—Mi farmarji smo taki kot—divji mož. Pravijo, da on se joka takrat, kadar je lepo vreme, ker se boji dežja, kadar dež pada, se pa veseli, ker po dežju sonce sije. Tako smo farmarji slabe volje, ko je lep dan in je treba na njivo sejati oves ali kaj drugega, človeku pa pride na misel številnega dela, kaj vse je treba narediti tisti dan, ker drugi dan bo mogoče deževalo. Kadar dež pada, so farmarji nekoliko mirnejši.

Kajpak, farmarji so različne vrste. Jaz jih poznam dvoje vrst: modre farmarje, ki vse preračunajo, jeli je vredno orati in sejati, ker seme je drago, toda če bo slabo vreme, se ne bo izplačalo. Druge vrste farmarji so pa oni, ki o takih stvareh nič ne računajo; zadovoljni so, samo da delajo. Je resnica, da farmarju večkrat kaj izpade, pa če je še tako priden.

Kaj mislite, kateri farmar bolje napreduje: ta modri ali "ta neumni"? Ako hoče biti napreden farmar, ne sme preveč ceniti svojega dela in tudi sam sebi se ne sme smiliti. Tudi ne boš napredoval, če se boš držal znanega izreka: "Kakor oče, tako sin", ampak se moraš zmeraj učiti.

Ne bom o vsem pisala, kako smo na farmi napredovali. Ko smo prišli mi na farmo pred 24 leti, nismo drugega konzervirali kakor breskve in kumarce. Sedaj pa konzerviramo vse, tudi vrtno zelenjavo, ki jo imamo radi. Prekajenega mesa nismo znali dobro obdržati čez poletje, zdaj smo pa tudi v tem že bolj mojstri. Zdj spravimo suho meso, šunke, speh in klobase v lončeno posodo (žar) in zalijemo z mastjo. Šunko prerežemo na dva, tri kose, tako da se lepše vložijo. Najprvo denemo na dno mast, potem meso, zopet mast, meso in zopet mast, tako da je vse meso zalito z mastjo, tudi na vrhu. Tako vloženo prekajeno in suho meso, speh in klobase dobro drže tudi čez poletje.

Ze dolgo let konzerviramo tudi sveže meso in kokoši. Vsega tega smo se že nekoliko naveličali. Vsak čas ima svoj mesni hrano, ki se človeku najbolje prižee. Sedaj je na dnevnem redu svinjina, suha in sveža. Ko postane bolj vroče, pridejo na vrsto petelinčki in svinjina ni tako dobra. Včasih pride zopet sveže konzervirano meso iz glaz.

Zdaj bomo farmarji postali še gospodje. Gotovo so drugod že pred nami, kajti mi le bolj počasi capljamo naprej. V Poplar Bluffu bodo postavili "lockerje" ali ledenice za farmarje. Tako bo farmar lahko zeklal živinčje in meso spravil v ledenico za celo leto; ko ga poje, zopet drugo zakolje in tam spravi. Naš gospodar je vzel v najem en "locker" za \$14 na leto.

Na farmi je vsega dosti. Dela je toliko, da se drži drug drugega kot veriga; včasih se vse skupaj navali, potem se pa poletje po vrsti. Delo je igrača, ako ga opravljaš z veseljem. In delali smo z veseljem, ker smo napredovali.

Zdaj ni več veselja, ker so ti vojni časi. Jaz že dolgo let nisem molzla krav, lansko leto sem jih pa zopet začela, ker so mi vzeli sina k vojakom. Dema mi je ostal sam en sin, krav pa je 18 za molzno. Samo enega vzame predolgo predno jih

more toliko pomolzi, zato tudi jaz pomagam, da gre hitreje. Jaz se sedaj še za tega sina bojim, čeprav imamo več pointov (produkcijskih enot) kot kdo drugi v našem okraju. Ako nam še tega vzamejo, ne bo nikogar doma za farmarijo.

Lani se je v Prosveti potožila neka farmarica iz Wisconsin, da jim vrane koruzo popolijo, ko se prikaže iz zemlje. Tudi nam včasih nagajajo. Zato morajo napeljati špago in jo nategniti kot vrh za perilo, in sicer ne po vsej njivi, samo na treh ali štirih mestih. Zabij dva kolca, nanje priveži špago in vrana ne bo več prišla blizu. Posebno bi bilo sedaj škoda, če bi jo vrane popolile, ker semenska koruza stane \$9.45 bušelj in farmar bi težko sadil dvakrat ali trikrat.

Urika Derganc, farmarica.

Kako je v Biwabiku

Biwabik, Minn.—Čeprav nisem zmožen v pisavi, vseeno včasih kaj napišem v naš delavski list Prosveto. Zdj bom povedal, kako je v našem bolj revnem mestu. Skoraj bi rekel, da je pomanjkanje vseh obrtnikov, nimamo čevljarja, nimamo krojača, ne urarja. Brivca imamo dva, toda sta oba tudi drugje uposlena. Eden je mestni "pumpman", drugi pa policaj. Tudi nimamo prodajalne za obleko in obuvalo, niti restavracije.

Mož, ki naj bi bil čevljar, tudi čevljev ne zna popraviti, je "doktor postave" in tudi sneg po mestu kida. Policaje imamo po tuji bolj priletne, stare 60 pa tudi že čez 70 let. Eden od njih je revež, da še hoditi ne more. Glede tega moram pohvaliti mestne moze, ker so mu dali delo. Mož je prej imel konje in je z njimi več let delal za mesto odkar imajo troke in traktorje, konj več ne rabijo.

Vsemu temu pomanjkanju je v prvi vrsti kriva ta vojna. Dosti mladih fantov je namreč šel k vojakom, dosti mladih delavcev pa drugam za delom, kajti tukaj ga res ni. V bližini sicer odkrivajo "odprti" rudnik in tu di kanal so skopali, da vodo drugam obrnejo. Tam, kjer je vodi do zdaj tekla ali stala, računajo, da je dosti železne rude iz jo bodo ven pobrali.

Pri tem projektu delajo že približno leto dni. Pri boljših ali bolj odgovornih delih ima kontraktor svoje delavce, druga dela pa opravljajo možaki, stari od 65 do 70 let in tukajšnje okolice. Ta projekt je nekako v sredini med Biwabikom in Auroro, to je tam, kjer je bil nekoč rudnik Cirkus na Bengarju.

Frank Karish, 211.

Prispevki za SANS

West Allis, Wis.—Tukaj priobčam seznam prispevkov in prispevateljev, ki so darovali za SANS od meseca septembra 1943 do 29. febr. 1944 v Milwaukeeju in West Allisu.

Društvo 9 JPZS je darovalo \$25, društvo Liliya \$15; po \$10 Frank Brenkuš, društvo 747 SN-PJ, društvo 19 JPZS, Frank Soden, društvo 225 ABZ; po \$8 Maurice Pratt; po \$6 Frank Sedušak, Joe Zajc, Frank Borstnar; po \$5 društvo 13 JPZS, John Perko, društvo 16 SNPJ; po \$3.60 Andrej Sedušak; po \$2.50 Mike Sostarich; po \$2 John Camer, Roy Denmark, Frank Vesel in žena; po dolarju Frank Gršak, Helen Ambrožič, John

Vidigar, Mike Gaiser, Cecilija Vachetz, Albina Ilovšek, William Dvornik, Mrs. A. Grash, Joe Poglednik, Martin Varda; po 50c Josephine Madunic.

Nabiralna pola Sophie Stampfel in Angeline Ohjak. Po \$5 Frank Gnader, Frank Poličnik, Frank Kastelic; po \$3 A. F. Mihelic, Frank Peritz, Anton Ohjak in žena; po \$2 A. Vidmar in žena, Frank Zagar, Frank Falelich, John Butchar; po \$1.50 Mary White; po dolarju Mrs. M. Suban, Joe Gorenc, Mrs. J. Breskvar, Mrs. A. Cera, Frances Halozan, Frank Lenček in žena, Neimenovan, Mary Tamše, Mrs. M. Krosel, Vincent Maretich, Frank Borjanž.

Nabiralna pola Mrs. J. Plesko. Po \$2 Anton Kvas, Stefan Chuk; po dolarju John Jamnik, Henry Strucel, Frank Primozich, Vinc Benko, Mike Froelich, Soba Suha, Mary Maren, Joseph Grash, George W. Baly, Math Savbaric, J. Semberger; po 50c Ann Predigar.

Nabiralna pola Mary Rodich. Po \$5 Joe Rodich in žena, Walter Maci in žena, L. Bewitz in žena; po \$2 Frank Horvat in žena; po dolarju Mrs. Banko, Mrs. Kopach, Mrs. in Mr. Ruge.

Nabiralna pola Anne Puncer. Po \$5 Anton Pungercar; po \$3 Joe Juvan; po \$2 M. Kokal in žena, F. Tercek in žena, Mrs. in Mr. Theresa Slavac, Mrs. in Mr. Ujeic, Louis Barborich.

Nabiralna pola Mika Geiserja. Po \$5 Frank Šmaltz; po \$2 Joe Bašelj, Kristina Makref, Mary Krnc, John Skušek; po dolarju Lovrenc Zavrl, Joe Saik, John Reistšter, Gregor Grabner, Mrs. in Mr. Ziery, Theresa Jelenc, John Štancer, Frank Krossek, Jakob Korošek, Anna Gorišek, Mary Suša, Albin Lah, Rudolph Alauf, Anton Pontar.

Pola Josephine Slapnik. Po \$5 Joseph Chokel, Leo Schrubery, John Dobnik; po \$2 John Shabec, John Poklar, National Club House, Grato Fon, L. Rozman; po dolarju John Tevz, Vincene Urnkar, Rudy Uršnik; po 50c Simon Osep.

Pola Anne Puncer in Mary Schuler. Medved Topi & Die Co. \$30, po \$10 Frank Valter, Louis Evarich, Frank Verbich; po \$5 Cecilia Kätmar, Anton Novak, John Neumayr; po \$3 Frank Hebar; po \$2 Alexandria Christ, Anton Strucl, Andrew Evarich, Leonard Alper Jr.

Ralph Chaplek izročil \$10, darovali so: Ralph Chaplek \$5 in Joseph Chaplek \$5. Ferd. Glojek izročil \$5, darovala Mrs. Mesich. Frank Matkovich izročil \$3, darovala \$2 Mrs. in Mr. Praznik, dolar pa miss Rose Praznik. Cecilia Vachetz izročila \$5, darovali so: Cecilia Vachetz \$2, po dolarju pa Stela Krainz, Jennie Krainz in W. Dvornik.

Joe Fritz izročil \$31.15, darovali so: Društvo 234 SNPJ \$27.15, Frank Maroh \$2, po dolarju pa Anton Novak in Helen Shray. Mary Musich izročila \$21, darovali so: Po \$5 Ludvig Babich in žena, Paulina Vogrich, Joe Vidmar (So. 2nd st.); po \$2 Anton Goriehar in žena; po dolarju Jennie Jenko, Mary Mihelich, Vinc Benko in Theresa Kajtna.

V tem seznamu jih je več, ki so darovali že po dvakrat ali celo trikrat. Komaj dobrih devet mesecev je, odkar je bila ustanovljena naša podružnica SANSa, ki še precej povoljno napreduje. V prvi vrsti gre najljepša hvala nabiralcem, ki so porabili dosti svojega časa. Hvala lepa tudi darovalcem, ki ste se tako velikuodušno odzvali; vaša imena bodo zabeležena tako, da bodo še vaši v stari domovini ponosni na vas.

Filmaka igralke Donna H. Jeanne Larson.

Vsega skupaj smo do zdaj nabrali \$1423.50. Od te vsote je bilo poslanih v glavni urad SANSa \$1350, stroški z dvorano pa seje \$10, vseh drugih stroškov pa je bilo \$6.95. V blaginji je še \$56.55.

V tej deželi bi ne smelo biti niti enega Slovence ali Slovenke, ki se bi poleg vsega drugega ne zanimala tudi za svoj rojstni kraj, za svoje brate in sestre, ki so raztrgani, sestradani in zaničevani pograbil za orožje, s katerim se tako junaško borijo za svobodo, kljub vsemu trpljenju. S tem si pletejo vene slave, kar bo ostalo zapisano v zgodovini za vse čase. To že priznavajo drugi narodi in jih občudujejo. Zato ne bi smelo biti Slovencev v Ameriki, ki ne bi imeli članske karte SANSa kot dokaz, da vsaj malo pomagajo svojemu narodu, iz katerega izhajajo.

Odbor naše podružnice za to leto je: Predsednik: Frank Puncer, podpredsednik Anton Demšar, tajnica Mary Musich (1917 So. 72 st., West Allis), blaginjak Joe Fritz, zapisničarica Kristina Podjavoršek, nadzorniki pa John Jenko, Anton Erment in Mary Vasil. Seje so vsako četrto nedeljo v mesecu ob dveh popoldnih pri Soštariču. Udeležite se se, ker so važne. Tam tudi dobite tiskovine, tako da boste bolj informirani, kaj vse se godi in dela za svobodo rodnih krajev.

Mary Musich, tajnica.

Enkrat bo še konec...

Yukon, Pa.—Da ne boste mislili, da smo tukaj že vsi pomrli, se zopet oglašim. Tudi tukaj je tako kot drugod: nekaj jih umre, nekaj se jih pa rodi, toda slednjih je premalo. Gospod pravi v cerkvi, da mladi zakonci nečejo veliko otrok in da je to smrtni greh, ker otroci morajo biti.

No, tukaj se že vidi, da duhovščina skrbi za drugo vojno, da bo zopet dosti fantov za pobijanje. Tudi je že rekel, da matere premalo dajejo za mase za svoje sinove, da bi jih Bog obvaroval pred sovražnikovo kroglo. Kakor da bi mase kaj pomagale! Saj so ljudje v starem kraju tudi dajali za mase in molili pa prosili Boga proti toči in suši in vojni in drugim "šibam božjim", pa vendar ni vse skupaj nič pomagalo.

Sveda "služabniki božji" tako govore, ker hočejo, da je njih malha polna. Kar pri pedi ne vzamejo, pa še po hišah hodijo in pravijo, da morajo tudi oni živeti, sveda na račun ubogih trpinov. Od moje strani nimam z njimi nobenega opravka, ker jih poznam še iz starega kraja. Neki mladenič, ki je študiral za duhovnika, mi je povedal, da ni bolj-pregrešnih ljudi kot so "farji". To je bilo meseca marca 1913, meseca maja pa je imel postati duhovnik; toda ko je sprevidel, kakšen je ta stan, je obupal in ga odklonil.

Kmalu potem sem šla v Ameriko. Stariem sem obljubila, da se vidimo čez dve leti, ko bom veliko denarja zaslužila. Od takrat je že 30 let, pa sem še tukaj in še nisem nič zaslužila. Oče in mama pa že več let počivata v grobu. Saj je tudi boljše

kot za one, ki so dočakali to strašno vojno. Tam imam dve sestre in tri brate, če so še živi.

Tako nas tarejo skrbi za svojece v starem kraju, tukaj pa za sinove. Jaz imam enega pri vojakih že od leta 1942. On je še tukaj in izdelal je že več let pri letalski sili; saren je že nad leto dni. Imam pa še tri poročene, katere še čaka vojaška služba, kakor tudi mlajšega sina, ki bo kmalu star 18 let.

Kakor izgleda, mi stari lahko poginemo od vsega hudega, ker nam vzamejo to, kar smo vzgojili v mladih letih. In vzgojili smo jih s težavo, ker bili so slabi časi in slab zaslužek, otroci pa so hoteli imeti svoje. Daj, imaj ali ne. Zdj so pa drug gosposdarji nad njimi. Ubog mater, koliko gorja in skrbi moramo prestati. In koliko bomo še, ako pridejo pohabljeni nazaj.

Danes je imendan vojev Jožetov, zunaj pa zima kakor v Sibiriji. Sneg pada kot za stavo. Najbolje je sedeti na gorkem, enkrat bo že konec zime in tudi vojne.

Anna Katerle, 117.

Wyominske novice

Kemmerer, Wyo.—Vreme imamo pri nas jako muhavito. Ta mesec pada sneg skoraj vsak dan in zraven tudi kopni, tako da ni za nikomur po teh neljubih lužah. Delamo pa za žive in mrtve, in sicer kar vsak dan, tako da se bomo res kmalu vsi izrabili, ker dela je več kot dovolj za bolj stare ljudi. Za premožnejše je deveturno delo tudi od sile.

Pa tudi dosti bolnikov imamo tukaj. Menda bo temu vzrok prenaporno delo, slabo in nestanovitno vreme in tudi hrana ni prava, ker moramo jesti to, kar dobimo. Samo da bi bilo kmalu konec te vojne. Ljudje tudi zelo mislijo na svoje sinove, drugi na svoje znanec in prijatelje. In tako ni tistega veselja kotje bilo pred vojno. Vsakdo se drži bolj osamljen.

Od tukaj sta si šli zopet iskati ljubega zdravja v Mayoovo kliniko v Rochester, Minn., Mrs. Rodlesnik in Mrs. Orenšnik. Vsem bolnikom, ki so doma in omenjenima, želimo skorajšnje ga zdravja, ki je največje bogastvo sveta.

Anton Trahtnik, 267.

V ladjedelnicah ne spe

San Francisco, Cal.—V tukajšnjih ladjedelnicah delamo po šest in sedem dni na teden, deset ur na dan. Samo delo na novih ladjah je malo poenostavljeno. Torej lahko vsakdo vidi, da delavci v ladjedelnicah ne spimo, kajti naredili smo več ladij kot jih morejo potopiti Nemci in Japonci na vseh frontah.

Tisti "slovanski pes", ki ga je Hitler v začetku vojne podil proti Stalingradu, se je obrnil. Zdj, ko je dobil dosti bojne opreme iz Amerike, je pa Hitlerju zobe pokazal in ga pridno podi nazaj proti Berlinu. Želim, da bi ga kmalu pograbil za rep in raztrgal.

Zdj pa še malo o starem naseljenju in njegovih doživljajih. Vse sem prečital, kakor tudi drugi čitatelji. Samo Tončka iz Pennsilvanije ne verjame, da bi bil 15-letni fantek zmožen toliko prestati. Dosti je starih naseljenčev v tej deželi, ki so tudi velike prestali. Tako tudi jaz. Staremu naseljenju pozdrav in se še kaj oglasi.

Louis Kuznik.

Se zopet oglašim

East Helena, Mont.—Dela se tukaj neprenehoma in dela vse, staro in mlado—več starih kot mladih. Zimo smo imeli tukaj prav lepo; parkrat smo imeli malo mrzlo, toda samo par dni, potem pa zopet lepo in tople. Od zdaj naprej skoro gotovo ne bo več dosti mraza, ker so se prišli kosi nazaj. Eden je tako domač, pri meni že enajsto leto, da se mu moram jaz umakniti, da ga ne pohoim. Tudi ptič ali žival pozna, kje ima mir in dosti dreva.

V 54. številu Prosvete sem čital dopis Tonyja Rudina iz Warren, O., v katerem opisuje svojo bolezen. Pravi, ako bi imel revmatizem, da bi ga odpravil v tihirajstih dneh, ker ve, kam se obrniti. Pravi tudi, da bi rad pomagal vsem članom SNPJ. Tony, zelo bi ti bil hvaležen, če bi mi pisal in dal kaj več povedati v grobu. Saj je tudi boljše

Načrt za povojno uposlitev

Iz zveznega kongresa prihajajo glasovi, ki kažejo, da se po zaključku sedanje vojne ne bo ponovila industrijska anarhija, kakršna je prinesla povojna doba leta 1919. O tem važnem problemu sedaj razpravljajo razni odseki in možnost je, da bodo nekaj konkretnega sestavili, da se prepreči depresija.

Pred nekaj dnevi je senatni odsek, v čigar področje spadajo vojni kontrakti, prišel do zaključka, da bo okrog osem milijonov delavcev izgubilo delo in zaslužek, čim bodo industrije prenehale s produkcijo bojnega materiala. To se bo zgodilo, ako se dopusti privatnemu kapitalu, da nemoteno skrbi le za svoje dobičke. Omenjeni odsek je poudaril, da se mora dežela zavarovati pred depresijo že sedaj, ne pa šele takrat, ko bo brezdelje pahnilo na milijone delavcev na ceste in v krušne vrste.

Vsled tega je senatni odsek predlagal, da se izdela načrt, ki naj bi jamčil delo vsem delazmožnim ljudem v dobi po končani vojni. Ko pride ta čas, bo treba vojne industrije preurediti za produkcijo civilnega blaga—za doseg tega cilja, da se prepreči depresija, pa je treba imeti efektiven program.

Poleg tega je omenjeni senatni odsek, v katerem so senatorji Truman, Murray in Revercomb, predlagal ustanovitev sklada v vsoti 200 milijard dolarjev, iz katerega naj bi se financiral povojni produkcijski načrt. Ta načrt naj bi zagotovil uposlenost vsem in postavil temelj povojni ekonomiji.

V kongresu se torej vendarle nekaj giblje, kar je pač dobro znamenje. Seveda, samo z načrti se ne more mnogo doseči. Izdelati je treba konstruktiven program in ga tudi sprejeti; da postane meso in kri. Edino to bo šlo.

Da ima omenjeni odsek resne namene, je razvidno iz njegove izjave: "Sedanja vojna situacija je potisnila probleme povojne uposlitive na površje. Sedaj je čas, da odgovorni faktorji izdelajo program, ki bi preprečil povojno brezdelje. Prehodna doba iz vojnih v mirne razmere bo prinesla neizbežne poteškoče, katere morajo imeti odločujoče osebe pred očmi in v tem oziru nekaj konkretnega sprejeti."

Ze sedaj je več zgledov, da ponekod odslavljajo delavce. Na tisoče podjetij, zlasti manjših, ki zdaj prispevajo k vojnim naporom, bo po vojni prizadetih, čim bodo kontrakti glede produkcije bojnega blaga preklicani. Posledica bi bila veliko brezdelje—velika depresija. In baš program, ki se snuje v senatnem odseku, predvideva rešitev perečih problemov. Ne, s tem ne bodo odpravljena temeljna vprašanja tako, kakor se bi z delavskega vidika morala rešiti. Po vseh prilikah bo to le zakrpalo velike luknje, kajti sedanji kapitalistični sistem se ne briga za delavske koristi, temveč le za nadprofite. Krpanje ne bo ozdravilo ran, ki bodo nastale, čim preneha produkcija bojnega materiala. To vprašanje zahteva temeljite preuredbe socialne ekonomije, do česar pa od strani vladajočega razreda ne pride.

Pri tem tudi ne smemo pozabiti, da so zdaj na delu v kongresu močne reakcionarne skupine, ki si na vse kriplj prizadevajo, da se sprejme zakon prisilnega dela. Senator Truman je pred nekaj tedni v svojem poročilu jasno obrazložil pomen in namen takega zakona in je ostro kritiziral one, ki ga skušajo uveljaviti. Njegovo poročilo jasno pravi, da tu ne gre za kakšno resnično potrebo v pogledu bojne produkcije, temveč za to, da se v vojnem času sprejme zakon, ki bi potisnil delavce v prisilni jopič.

Ali je reakcija v svoji propagandi za prisilno delo odnehala?

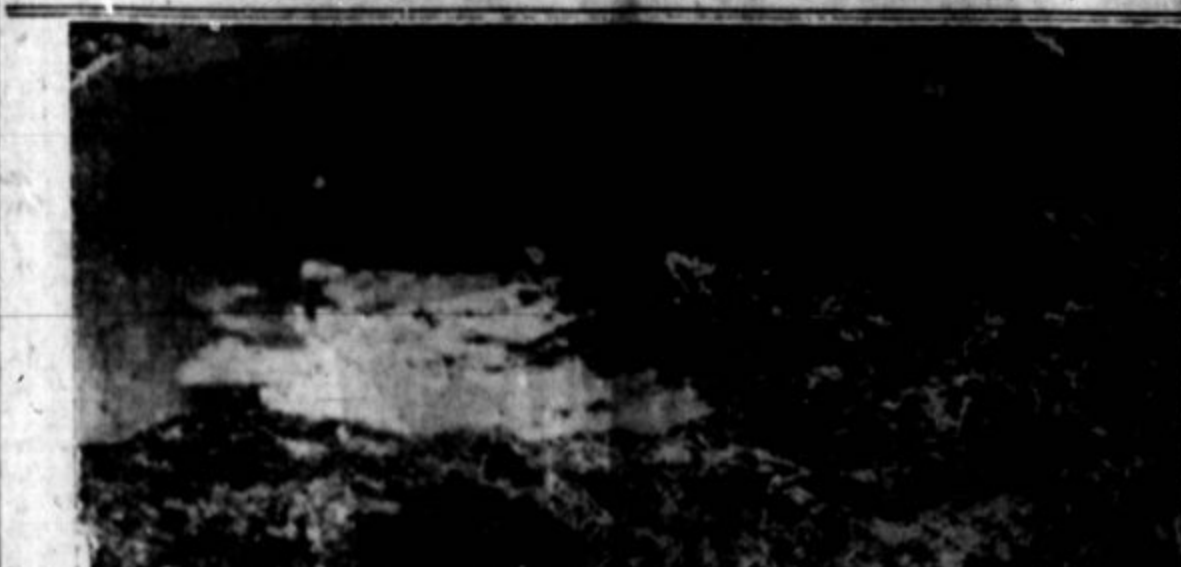
Nasprotno. V tem momentu je namreč na delu kongresni odsek, v čigar področje spadajo vojaške zadeve in ta odsek zdaj razpravlja o načrtu obveznega dela v vojnih industrijah. General Hershey, direktor zvezne naborne komisije, in Donald Nelson, načelnik odbora za vojno produkcijo, sta pred nekaj dnevi izjavila, da bodo industrije izgubile veliko število delavcev vsled poklica moških v starosti 18 in 26 let v armado. In oba ta dva načelnika sta se seveda izrekla za obvezno delo, "ki naj bi zamašilo vrzeli v delovni sili."

Nelson se menda ne zaveda, da je sam s seboj v velikem protislovju. V svojih rednih poročilih namreč izjavlja, da so ameriški delavci prekosili vse rekorde v produkciji bojne opreme in da se bojni material kopiči v raznih skladiščih. V drugi izjavi pa podpira zakon prisilnega dela, da se "zamašijo vrzeli." Kako se to vjema?

Iz vsega tega sledi, da se bodo morali misleči elementi v kongresu resno zavzeti ne le za to, da preprečijo nakano prisilnega dela, temveč da se čim prej sprejme načrt za povojno uposlitev.

Predlog senatnega odseka, da vlada ustanovi sklad 200 milijard dolarjev za financiranje povojne produkcije in uposlitive delavcev, je v bistvu dober, ker bi tak sklad vsaj začasno odvrnil depresijo s tem, da bi dobilo delo na tisoče delavcev, čim preneha produkcija bojnega materiala. Zahteve po civilnih potrebščinah bodo velike. Poleg domačih pritiskov v gospodinjstvu, ki se jih sedaj ne more dobiti, bo treba izdelovati razne stroje in nešteto malih predmetov. Dve milijardi dolarjev—to je ogromna vsota, ne bo pa zadostovala, da delavci dobe trajno uposlenost in zaslužek. Dve milijardi dolarjev sedaj v vojnem času ne štejeta mnogo v primeri s skupnimi izdatki, ki jih počne vojna.

Senatni odsek, ki je prišel do zaključka, da bo okrog osem milijonov delavcev izgubilo delo, čim bodo industrije prenehale s produkcijo bojnega materiala, je v pravem. Zato pa je dolžnost kongresa, kakor tudi vseh volilcev, da pritiskajo na merodajne faktorje in načrt za preprečitev depresije uveljavijo.

Toulon, francosko pristanišče mesto pod nemško kontrolo, v plamenih po zavzetnem bombnem napadu.

La Guardia slavi Tita

Novorški odbor na obliki pri newyorškem županu

Povečana delavnost Združenega odbora južnoslovenskih Amerikancev je deležna vedno širšega odziva iz ameriških krogov. Prvič rastočega pletista novega odbora je veliko zanimanje newyorškega župana La Guardiaja za delo tega odbora. La Guardia je star prijatelj južnoslovenskih narodov in to se iz njegovega obnašanja kaže. Ko je bil v bivši Avstro-Ugari konzul na Reki, La Guardia je vedno zastopal težnje prirojenega sodelovanja Italije z južnoslovenskimi narodov. V letu 1942 je govoril za Savo Kosanovičem, ki je radia italijanskemu narodu, naj se pridruži jugoslovanom v borbi. La Guardia je dobro znan po vsej Ameriki kot eden najprijateljskih političnih vodij srednjega duha.

V nedeljo, 12. marca letos je La Guardia pozval k sebi južnoslovensko delegacijo, ki je bila sestavljena iz sledečih oseb: Louis Adamić, predsednik Združenega odbora in častni predsednik SANSa; Zlatko Baloković, predsednik Združenega odbora in častni predsednik Srbskega Vidovanskega kongresa; Petrinović, kateri zastopajo jugoslovane Južne Amerike; Strahinja Maletić, izvršni tajnik ZOJSA in načelnik tiska; publiciste, Aleksander Ristić. Ob priliki tega obiska je La Guardia župan La Guardia delal govor radio-govora viteški narodne osvobodilne vojske maršala Tita. Govor prinašamo v naslednjem:

"Imam še neke druge stvari, ki jih imam danes tukaj, ne samo za čislanih gostov. Hočem vam torej nekaj spregovoriti o stvari, ki me zanimajo za stvar, ki je to moje goste privedla sem. Louis Adamić, poznani ameriški pisatelj, katerega najnovejša knjiga, 'My Native Land', je mnogim prečitali, je prišel tukaj z nekaterimi svojimi prijatelji, ki so tudi moji prijatelji. To so možje iz Hrvatske, Srbije, Črne gore, Dalmacije in Slovenije.

Da se nahajajo vsi naenkrat v New Yorku, ni nič nenavadnega. In ni se tako dolgo, ko bi se nahajalo za precejšnjo nenavadnost, ako bi se bili znašli vsi skupaj na isti misli v svoji domovini.

Veste, ljudje Jugoslavije so fine folks, preproste duše, ki ne zahtevajo mnogo. Tudi imajo izvrstno družinsko življenje in spoštuje ter ljubi svoje Boga. Jaz sem živel med ljudmi čez tri leta, ko sem bil v konzularni službi—pred kakšnih štiridesetimi leti. Takrat so bili Jugoslavlani porazdeljeni, in jih v tem stanju držali v Habsburžanov in Romantev na Balkanu. Oni govorijo v jeziku in v njihovi veri je bilo malo razlike. Kot delavci in pridelniki, jaz nisem mogel nikdar razumeti, kako je bilo mogoče, da so jih dinastične in intrige držale v nevednosti. Vsi smo se nadejali, da bo to razrešeno razdvojenosti rešeno.

Prvi svetovni vojni, ko je bila vzpostavljena Jugoslavija, so evropski političarji so uvideli, da je to plodna zemlja in to vprašanje držali odprto. Zato so jugoslovanski ljudje imeli možnost, da se združijo.

Ti možje, ki so me danes tukaj, v mojem uradu, so prišli, da je vprašanje Jugoslovanske skupne stvar vseh narodov, ki tvorijo Jugoslavijo. Da,

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani)

jasnila o tem, zakaj ti rad pošiljam par copakov za cigare (moj naslov je: Box 502 East Helena, Mont.)

Pred par meseci sem omenil o starem naseljenju, da je bil njegov življenjski bolj zanimiv kot roman 'Tisoč in ena noč'. Priporočam tudi jaz, da bi njegova povest izšla v brošuri. Vsi smo veseli lepega branja, samo neki Tončki se ni dopadla. No, pa je že dobila nekaj dobrih odgovorov od neke dopisovalke, za kar ji dam čast. Le tako naprej, ženske, da se večkrat oglašite v Prosveti.

Anton Mihelič, 143.

Nekaj za kuharice

Broughton, Pa. — V Prosveti vidim vsak dan vsake sorte zanimive dopise. Tudi ženske se prav pridno oglašajo iz raznih krajev in zdihujejo po svojih sinovih. Res je vse bolj žalostno. Stric Sam jih kar naprej kliča pod orožje, samo mlade in otroke bomo le stari. Če bo še eno leto to trajalo, bodo prišli na vrsto še stari možje. Če jih Stric Sam ne bo poklical v armado, jih bo pa na pinte delil. Prizadevate bodo tudi druge, ne samo vdove, ki samotarijo brez mož.

Neka rojakinja želi izvedeti, kako se z orehovim oljem zabelijo žganici. Naj mi bo dovoljeno, da malo pojasnim. Zavri liter vode in zmelj pol funta orehov. Ko voda dobro zavre, streš zmele orehe vanjo in naj vse skupaj se malo zavre. Potem pa s tem orehovim 'oljem' žganice polij. Mogoče se ti bodo dopadli in jih boš večkrat imela na mizi. Tako je skuhala žganice moja botra, ki je bila dobra kuharica.

Omenjena rojakinja pravi, da si premogariji ne morejo privoščiti kaj boljšega, kakor žganice in koruzni močnik. Če bo hoteli še kaj več izvedeti, ji bom še prihodnjič z veseljem pojasnila.

Tudi jaz sem prečitala spis starega naseljenca in se mi je zelo milo storilo. Samo to mi ne gre v glavo, kako je on na morju na hladnih spah, da ga ni voda odplavila. Le še kaj se oglašaj.

Anna Grobin, 52.

Simpatije so poceni

Cleveland. — Braja sem dopis Tončke Skufceve, v katerih je povedala svoje mnenje o starem naseljenju iz Bele Krajine. Se popolnoma strinjam, da je že preveč te sentimentalnosti, ki nikogar nič ne stane. Da je mož prestal dosti, je pojmljivo, kljub temu ne vidim smisla, da bi kar knjige tiskali.

Počakajmo malo, da se vrnejo naši sinovi in možje domov iz vojne. Tudi oni bodo lahko povedali mnogo o nepopisnem trpljenju po džunglah in bojnih poljih — nekaj, kar bi bilo res vredno tiskati v knjigah. Gremo lahko tudi v bolnišnice, kjer je že veliko fantov invalidnih. Kaj pri tem trpijo njih Rožice, matere in žene, je razumljivo.

Yes, knjige pisati, veliko knjig napisati, da ne bo šlo to grozno gorje in trpljenje v pozabnost, da bo prihodnja generacija imela nekaj pojma, zakaj in kaj je vojna. To je moje mišljenje in najbrže tudi mišljenje milijonov Rožic.

In še nekaj! Še ni dolgo, ko sem brala v Prosveti apel nekega rojaka za finančne prispevke, da bi rešili iz ječe nekega Slovence, ki že dolgo let leži za zidovjem tudi skoraj po nedolžnem. Ali je bilo kaj odneva na njegov apel? Nič! Tukaj, ljudje, je božji, je lepa prilika, da se pokažejo simpatije do človeka, ki je še vedno v ječi!

Meška Pagon.

Najzanimivejša dnevnica delavske vesti so v dnevniku 'Prosveti.' Ali jih čitate vsak dan?

Rumunija in mir

Washington. (ONA). — Zanesljivi viri so prinesli vest, da je evropska posvetovalna komisija, ki posluje v Londonu, že izdelala pogoje za premirje, na podlagi katerih bi mogla Rumunija najti svojo pot iz vojne. Te pogoje bo dobil rumunski princ Stirbey v Kairu, ako jih ni že prejel.

Ako so te vesti pravilne, vsebujejo ti pogoji: brezpogojno predajo in okupacijo s strani ruskih čet.

Formula iz Casablance ostane torej v veljavi, toda Rumunom je vendar zagotovljeno, da jim ne bo preveč trda predla. Tako na primer bi bila Transilvanija zopet odzeta Madžarom in vrnjena Rumuniji v nadomestilo za Besarabijo in Bukovino, ki pripadajo Rusiji, ki jih je že imela v svoji posesti pred izbruhom vojne. Tako je že prej namignil v Londonu čehoslovski predsednik dr. Eduard Beneš.

Mnogo se je govorilo o tem, da je bila mislija princa Stirbeja v Kairu, da opozori zavezniške kroge na predloge rumunske vlade glede njenega izstopa iz vojne.

Zavezniški pa seveda v njem ne vidijo drugega, kot nekakšnega pismonošca z visokim naslovom, katerega so Rumuni izbrali le radi tega, ker so mislili, da bo mogel privedi zavezniške do tega, da se spuste v resnična pogajanja.

Princ Stirbey je bil leta 1927 skoraj dva meseca ministrijski predsednik Rumunije in je politično čisto neopredeljen. Njegovo upanje je bilo, da se bo posrečilo izposlovati pri zavezniških izstop Rumunije iz vojne za ceno zasedbe njegove dežele po angleških in ameriških četah.

V slučaju, da zavezniški tega ne sprejmejo, je imel nalogo povedati, da bo Rumunija nadaljevala svojo borbo proti sovjetski Rusiji do skrajnosti.

Toda zdaj je postalo jasno, da je evropska komisija odločno odklonila barantanje na podlagi takih predlogov in sklenila, da mora Rumunija pristati na prej navedene pogoje. Znano je tudi, da so Rusi, ki imajo svoje predstavnike v evropski komisiji, izjavili, da nimajo ničesar proti rumunski alternativni ter da so brez nadaljnega pripravljeni ugoditi rumunski želji in ji nuditi — 'tisto nadaljevanje do skrajnosti njene borbe proti sovjetski Rusiji, ako jim je res do tega'.

V stvari sami, da so zavezniški sklenili zahtevati na vsak način od Rumunije brezpogojno predajo, je bil odločilno važno pomislek, da se ne sme ustvarjati precedentov.

Znano je namreč, da je princ Stirbey odpotoval iz Rumunije ne le z dovoljenjem rumunske vlade same in njene opozicije, temveč tudi s privoljenjem Nemcev, o katerih pravijo, da bi jim okupacija Rumunije po anglo-ameriških četah ne bila prav nič nepovoljna. Nemci so namreč tega mišljenja, da bi jim ta rešitev vprašanja morda utegnili odpreti možnosti, da se pozneje sklicujejo na ta precedent in sami zase dosežejo neke vrste poseben sporazum z zahodnimi velesilami, v bistvu naperjen proti Rusiji.

Poleg tega prevladuje mnenje, da je bil izbran za to potovanje ravno princ Stirbey prvič zato, ker so se mogle glede njegove osebnosti zediniti vse rumunske stranke, drugič pa tudi zato, ker je eden njegovih bližnjih sorodnikov—njegov zet—angleški kapitan Edward Boxhall. Najbrže so se Rumuni zanašali na to, da bo ta zveza pomagala in da bodo Angleži radi tega lažje dostopni rumunskim željam.

ZAPISNIK

seje širšega odbora SANSa 8. januarja 1944
Hotel Sherman, Chicago, Ill.

Predsednik **Eibin Kristan** odpravi sejo ob 10. dopoldne in se zahvali vsem, ki so se odzvali ter jim kličo dobrodošli! Minilo je nekaj več kot eno leto od zgodovinskega kongresa v Clevelandu, zato je izvršni odbor na svoji zadnji seji sklenil—kljub poznanju težav s potovanjem v teh časih—sklicati to skupno sejo vseh treh odborov: izvršnega, širšega in častnega. Prepričan je, da je želja vseh, da se seja ne zavleče, tako da se zaključijo še danes. Toda ako bo potrebno, se bo nadaljevala jutri. Omeni tudi veliki javni shod, ki se bo vršil danes zvečer v SNPJ dvorani. Za to sejo je pripravil sledeči

DNEVNI RED

- 1) Otvoritev seje.
- 2) Volitev poverilnega odbora.
- 3) Poročila: predsednika, podpredsednice in podtajnika, blagajnika, odbornikov in častnega predsednika.
- 4) Poročilo poverilnega odbora.
- 5) Volitev nadzornega odbora.
- 6) Naveti.
- 7) Razno.
- 8) Zaključek seje.

Br. **Zbanić** predlaga, da se ta dnevni red sprejme. Podpirano in soglasno sprejeto.

V poverilni odbor so imenovani bratje Zbanić, Alesh in Puncer. Vsi trije sprejmejo imenovanje in so proglašeni za izvoljene v poverilni odbor.

Br. **Kristan** pravi, da njemu pravzaprav ne bi bilo treba poročati, kajti njegovo delo je odprta knjiga. Pripravil pa je sledeči pregled:

Bratje in sestre!

Ko smo pred dobrim letom in mesecem zborovali v Clevelandu, je bilo v svetovnem položaju mnogo nejasnosti, razmere v Jugoslaviji in Sloveniji pa so bile zavite v precej gosto meglo. Le malo žarkov jo je prodralo in ti niso mogli pokazati cele slike. Naloga Slovenskega narodnega kongresa je bila zaradi tega težka, ampak rešil jo je častno, kar je bilo mogoče le zato, ker smo vedeli vsaj v glavnih potezah, kaj hoče, za čem stremi in zakaj se bojuje ogromna večina Slovencev in Jugoslovanov.

Od tistega časa se je veliko izpremenilo na svetu sploh, prav posebno pa v Jugoslaviji in s tem tudi v Sloveniji. V Clevelandu smo rekli, da morajo ameriški Slovenci govoriti za staro domovino, ker tam ljudstvo nima možnosti govoriti zase tako, da bi ga slišal svet. Danes to ne velja več; ondodno ljudstvo je izpregovorilo in sedaj govori tako glasno, da se čuje njegov glas po vsem svetu, kjer je Jugoslavija, postala ena najbolj občudovanih dežel. Temu glasu so odprle svoja ušesa tudi največje sile Združenih narodov, ki ravno danes z jugoslovanskimi bojnimi silami kot s svojimi zavezniki; jim dajejo gromotno podporo v obliki orožja, zdravil in drugih potrebščin in sodelujejo z njimi pri izdelovanju bojnih načrtov in vojaškega dela sploh.

Vse to se je zgodilo na podlagi tega, kar so zavezniški sami izvedeli o položaju in dogodkih v Jugoslaviji. Kakor se je vojna razvijala, so postajale balkanske dežele bolj in bolj važne za Združene narode in bilo je potrebno, da spoznajo teren, na katerem se bodo tudi njihove čete prej ali slej brez dvoma morale bojevati. Spomladi lanskega leta je angleška vlada poslala vojaško misijo v glavni stan vrhovnega poveljnika osvobodilne vojske v Jugoslaviji, generala Josipa Brozovića, bolj znanega pod imenom Tito. O tem je poročal angleški zunanji tajnik Anthony Eden dne 14. decembra t. l. v angleškem parlamentu, kjer je dejal:

"Vedel informacij, ki smo jih imeli, smo že spomladi tega leta sklenili, naprositi generala Tita, da sprejme britansko vojaško misijo. On je pristal na to in od tega časa so vedno angleški častniki pri njem. Naša misija je bila in še je pod vodstvom člana te zbornice, brigadirja Macleana, ki je vzpostavil izvrstne stike z generalom Titom."

Ze nekaj časa imajo tudi Zedinjene države svoje vojaške zastopnike v Titovem glavnem stanu in sporazumno z njimi in z Anglijo je tudi Rusija sklenila, poslati tja svojo vojaško misijo.

Zavezniški so torej zelo dobro poučeni o položaju in o dogodkih v Jugoslaviji. To je za nas seveda izredno važno, ker nam daje priliko, da se tudi sami lahko bolje seznanimo s situacijo in nam daje potrdilo poročil, ki jih dobivamo iz drugih virov. To pa je potrebno, če hočemo izvrševati naloge, katere nam je določil clevelandski kongres.

Te naloge so označene v resolucijah, sprejetih na omenjenem kongresu.

Logično je bilo, da se je kongres najprej bavil s Slovenijo in se izrekel za njeno združitev. V tem oziru pravi tozadevna resolucija sledeče:

"... Stanje, ki je bilo ustvarjeno s prisilnimi izgoni in izselitvami ter z umetnim naseljevanjem tujcev, se ne sme priznati; kadar se bo sklepal mir, mora veljati slovenski značaj krajev, kakršen je bil pred sovražno okupacijo. V tem, ko je to samo po sebi razumljivo, pa pričakuje slovenski narod, da mu prinese zmaga združenih narodov, za katero doprinese najstrašnejše žrtve, narodno pravičnost, ki je obsežna v Zedinjeni Sloveniji, to se pravi, v Združitvi vseh krajev, ki so po svojem prebivalstvu slovenskega značaja, ne glede na to, ali so bili pred vojno del Jugoslavije, ali pa pod tujo, nemško, madžarsko ali italijansko oblastjo..."

Ta zahteva je tako jasna, da o njej ni treba izgubljati besed. Kongres se pa ni postavil na nobeno separatistično-stališče, temveč je v drugi resoluciji zelo natančno definiral svoje nazore o Jugoslaviji. Protestiral je proti vsakemu poizkusu, da bi se v kakršni koli obliki in pod kakršnim koli imenom obnovila habsburška monarhija, za katero so takrat in še pozneje zelo valjivo delali pretendenti in razni njihovi podpreniki. Kongres je dejal, da je logična zveza, za katero so se Slovenci že v avstrijskih časih bojevali, z ostalimi jugoslovanskimi narodi; toda dodal je, da se mora Jugoslavija preurediti na federativni in demokratični podlagi in je vse tozadevne zahteve resumiral v odstavku, ki pravi:

"Na podlagi teh dejstev izjavlja Slovenski narodni kongres, da je demokratična, federativna Jugoslavija z moderniziranim, čim enotnejšim gospodarstvom in socialnimi ureditvami, ki garantirajo varnost vsega ljudstva pred pomanjkanjem in bedo, neodvzdana od vsake posamezne tuje sile, potrebna za vse jugoslovansko ljudstvo..."

Resolucija je nadalje govorila o širši balkanski, dalje evropski enoti in naposled o demokratični organizaciji vsega sveta.

Ti kongresovi sklepi so bili kalipot za delo izvrševalnega odbora Slovenskega ameriškega narodnega sveta, ki je bil porojen na kongresu. Povrh tega mu je narekovala dolžnost še točka, ki pravi:

"Slovenski narodni kongres je pripravljen z vso iskrenostjo sodelovati z drugimi, v prvi vrsti jugoslovanskimi, pa tudi drugimi balkanskimi, evropskimi in seveda ameriški skupinami, ki imajo enake demokratične cilje. Predvsem pa vabi srbske in hrvaške brate, ki so dobre volje, da se tudi oni lotijo tega dela, pomagajo odpraviti nesporazume in zgraditi Jugoslavijo, ki bo dom svobode in pravice za vse njene narode."

(Dalje prihodnjič.)

General Simović in jugoslovanska kriza

Poročilo iz Londona

Pogajanja kralja Petra so zavita v plašč največje tajnosti, tako da nikdo ne ve ničesar o tem, kako se razvijajo njegovi poskusi, da razreši politično krizo jugoslovanske vlade. Najrazličnejše vesti in govorice pa krožijo o politični bodočnosti generala Dušana Simovića, bivšega predsednika jugoslovanske vlade, ki je izpeljal državni udar v Beogradu leta 1941 ter s tem sprožil nemško akcijo, ki je dovela do okupacije Jugoslavije. Kot znano, se je general Simović pred mesecem dni odločno izjavil v prilog maršala Tita.

Del omenjenih govorice, ki krožijo v Londonu, zatrjuje, da se bo obrnil kralj Peter k generalu Simoviću ter poskusil z njega govo pomočjo najti izhod iz sedanjega krize. Vendar pa je videti, da Simović nikakor še ni privolil v to, da prevzame namenjeno mu vlogo posredovalca.

Nekateri osebni prijatelji bivšega ministrskega predsednika trde celo, da je trdno odločen ostati v ozadju. Drugi zopet pravijo, da bo le stavil nekatere predpogoje predno bo pristal na to, da zopet prevzame predsedništvo vlade.

Najbrže je stvar taka, da je generalu Simoviću postalo jasno, da se kralj Peter nikakor ne nahaja pred eno običajnih kriz vlade in ministrstva, temveč da bo moral rešiti nekatera osnovna vprašanja notranje ureditve Jugoslavije. Pravijo, da se zaveda, da sprejetje predsedništva vlade samo na sebi ne bi rešilo nobenega problema in zategadelj ne bi imelo nobene praktične vrednosti. Vseled tega je njegov vtis ta, da bo mnogo bolj koristno, ako posveti vse svoje sile raje nalogi, da se posvetoje z različnimi jugoslovanskimi političnimi skupinami s ciljem, da bi tako dognal, kaj prav za prav hočejo. Na ta način bi mogel pozneje predložiti kralju konstruktiven načrt za rešitev krize.

Govori se celo o tem, da ni nemogoče, da bi odptoval v Jugoslavijo na neoficielen obisk maršala Tita.—ONA.

Sto Japoncev ubitih na Formozi

Kunming, Kitajska, 27. marca. — Tukajšnji listi poročajo, da je bilo sto japonskih vojakov ubitih v bitki z rudarji na otoku Formozi, ki je pod japonsko kontrolo od l. 1895. Rudarji so naskočili vojaško posadko. Listi trdijo, da je to nadaljnji dokaz o nepokoju na Japonskem in v pokrajinah, ki so prišle pod japonsko dominacijo.

Levo na desno: Zlatko Baloković, Frano Petrinović, Strahinja Maletić, Louis Adamić, newyorški župan La Guardia in Savo Kosanović.

SANIN

Poslovenil Stano Kračevic

(Se nadaljuje.)

"Kakor hočeš," se je odzvala Ljalja s tihim in čudno nežnim glasom. Še enkrat se je vzravala, zamižala kot mučica, se nasmehnila nekam naproti luninemu svitu in odšla. Jurij je ostal sam. Za trenutek je nepremično obstal in gledal v črne sence hiš in drevja, ki so bile videti globoke in mrzle, nato se je pa stresel in šel na tisto stran, kamor je bil počasi odšel Semjonov.

Bolni študent ni mogel biti daleč. Šel je tiho, sključen in je zamolklo pokašljeval in črna senca je bežala za njim po svetli zemlji. Jurij ga je dohitel in takoj zapazil izpremembo, ki se je izvršila v njem. Ves čas pri večerji se je Semjonov šalil in se smejal skoraj bolj kot vsi drugi, sedaj je pa žalostno šel s povešano glavo in v njegovem zamolklem pokašljevanju je bilo čuti nekaj strašnega, žalostnega in brezupnega kakor tista bolezen, ki je na njej boležal.

"A, vi ste!" je rekel raztreseno in zlovoljno, kot se je zdelo Juriju.

"Nič se mi ne ljubi iti spat. Spremil vas bom," je pojasnil Jurij.

"Le," je hladno rekel Semjonov.

Dolgo sta šla molče. Semjonov je ves čas pokašljeval in se krčil.

"Ali vas ne zebe?" je vprašal Jurij samo zato, ker mu je postajalo njegovo pobito kašljanje nadležno.

"Mene vedno zebe," je nekako nevoljno odvrnil Semjonov.

Juriju je bilo mučno, kakor da bi se bil iz neprevidnosti dotaknil občutljivega mesta.

"Ali ste že dolgo iz univerze?" je zopet vprašal.

Semjonov ni takoj odgovoril.

"Dolgo."

Jurij je začel pripovedovati o študentskih stujah, o tistem, kar je veljalo med študenti za najvažnejše in najsodobnejše. Izpočetka je govoril preprosto, potem se je pa razvnel in začel izrazito in goreče govoriti.

Semjonov je poslušal in molčal.

Potem je Jurij neopreženo prešel na propad revolucionarnega razpoloženja med množicami. Bilo je videti, da ga iskreno boli to, kar govori.

"Ali ste brali zadnji Bebelov govor?" je vprašal.

"Bral," je odgovoril Semjonov.

"No, in kaj?"

Semjonov je hipoma ogorčeno zavijtel svojo palico z veliko kljuko. Tudi njegova senca je zamahnila s črno roko in ta kretnja je spomnila Jurija na nesrečo oznanjujoči zamah kril neke črne, divje ptice.

"Kaj vam bom rekel," je v naglici in zmedeno izpregovoril Semjonov: "rekel vam bom, da jaz zdaj umiram..."

Zopet je zamahnil s palico in zopet je črna senca divje ponovila njegovo kretnjo. To pot jo je zapazil tudi Semjonov.

"Tu," je rekel trpko, "za mojim hrbtom stoji smrt in preži na vsako mojo kretnjo... Kaj je meni Bebel! Ta gofija blebota to, druga blebota drugo, jaz pa vseeno danes ali jutri umrem."

Jurij je v zadregi molčal in polastila se ga je žalost; to, kar je slisal, mu je bilo težko in ga je žalilo. — "Vi mislite, da je vse to zelo važno... tisto, kar se je zgodilo na univerzi in kar je rekel Bebel... Jaz pa pravim, kadar boste morali vi umirati kar zdaj jaz in boste vedeli za gotovo, da umrete, vam še na misel ne bo prišlo, da bi imele besede Bebel, Nietzscheja, Tolstega ali še koga tam... sploh še kakšen zmisel!"

Semjonov je umolknil.

Mesec je sijal kot poprej svetlo in enakomerno pod rhteval kakor da se na dnu njenega srca nekaj trga, kakor da išče primerne besede.

Njeni otroci so dobro poznali utripanja njenega glasu in ugajali so takoj, da ima nekaj posebnega. Vedeli pa so tudi, da je dobila pošto, pošto iz Amerike, in da je čakala vse do tega slovesnega trenutka z novicami.

"Oče piše, da je zdrav in da vas vse lepo pozdravlja."

Tu je mati nehala, segla v žep in si s tresočo roko obrisala oči.

"Zlasti pa pozdravlja tebe, Metka."

Ostali so že skoraj ljubosumno pogledovali starejšo hčer, in najmlajši Tone je že vprašal, če njega tudi ne pozdravlja posebej. A mati je jokala in jokala, kakor bi bilo kaj posebnega, če oče pošilja pozdrave najstarejši hčeri.

"Na, beri ti, Janez," je dejala osemnajstletnemu prvemu sinu, "beri ti, jaz danes ničesar ne vidim."

Janez se je imenitno zdelo, da je mati izbrala njega za tako važno opravilo in ga s tem nekako priznala za glavo družine. Odkaljal se je in visoko povzdignil glas.

"Prav posebej lepo pa po-

no in črna senca je šla še vedno za študentom. "Organizem razpada," je nenadoma izgovoril Semjonov s čisto drugačnim, slabotnim in pomilovanja vrednim glasom.

"Če bi vedeli, kako težko umrjem... Posebno v tako jasni, topli noči!" je izpregovoril tožeče žalostno in obračal proti Juriju svoj grdi obraz iz kože in kosti, z nenormalno se blestječimi očmi. "Vse živi, jaz pa umiram... Vam se zdi... in se vam mora zdeti — ta fraza obrabljena... Toda jaz umiram. Ne v romanu, ne na straneh, napisanih z 'umetniško resnico,' ampak v resnici umiram in ona se mi ne zdi obrabljena... Nekoč se tudi vam ne bo zdelo... Umiram, umiram in prav nič drugega!"

Semjonova je napadel kašelj.

"Včasih premissjam o tem, kako bom kmalu v popolni temi, v mrzli zemlji, s prevrnjenim nosom in s segnitimi rokami, a na zemlji bo prav tako kot je sedaj, ko hodim žive. Vi boste še živi... Hodili boste, gledali boste, gledali tole luno, dihal, ali boste mimo mojega groba in po potrebi se boste ustavili nad njim, jaz bom pa ležal in gnusno gnil. Kaj mi pomaga Bebel, Tolstoj in milijoni drugih oslov, ki se kremžijo in pačijo!" je hipoma zlobno in rezko kričnil Semjonov.

Jurij je bil raztresen in zmeden ter je molčal.

"No, z bogom," je tiho rekel Semjonov; "sem grem."

Jurij mu je segel v roko ter z globokim pomilovanjem gledal njegove upadle prsi, sključene rame in njegovo palico z debelo kljuko, ki jo je Semjonov vtaknil v gumbnico svoje študentske suknje. Jurij bi rad kaj rekel, ga s čim potolažil in ga pripravil do upanja, toda čutil je, da z ničimer ne more tega napraviti, vzdihnil je ter odgovoril:

"Na svidenje!"

Jurij je šel nazaj. Vse, kar se mu je še pred pol ure zdelo lahko, tiho in mirno — lunin svit, po luni razsvetljeni topoli in tajinstvene sence, se mu je zdelo zdaj mrtvo, mrko, grozno, kakor ogromen, mrzel, svetoven grob.

Ko je prišel domov, se tiho prikradel v svojo sobo in odprl okno na vrt, mu je prvič prišlo na misel, da ni bilo vse to, s čimer se je tako globoko, zaupno in samozatajevalno pečal, tisto, kar bi bilo potrebno. Zdelo se mu je, da mu bo, ko bo nekoč umiral kakor Semjonov, strašno in neznosno žal, a ne zato, ker niso postali ljudje zaradi njega srečni, ne zato, ker so ostali ideali, ki jih je on po božje čistil celo življenje, neizvršeni, ampak zato, ker umira, ker neha gledati, poslušati in čutiti, ne da bi se bil utegnil v polni meri naučiti tega, kar mu more dati življenje.

Toda sram ga je postalo te misli, premagal se je in si izmisli razlago.

"V borbi je življenje!"

"Da, ampak v borbi za koga... ali ne za sebe, ali ne za svoj delež pod solncem?" je žalostno pripomnila skrita misel. Toda Jurij se je neredil, kakor da je ne bi slisal, in je začel misliti na druge stvari. Toda to je bilo težko in nezanimivo; misel se je vedno vračala na iste kroge in bilo mu je pusto, težko in zoprno do zlobnih in mučnih solz.

V.

Ko je Lida Sanina dobila pismo od Ljalje Svarožič, ga je izročila bratu. Mislija je, da bo on odklonil in rada bi videla, da bi se to zgodilo; slutila je, da jo bo ponoči, na reki, pri mesečini prav tako mogočno in sladko vleklo k Zarudinu, da bo to plašen in zanimiv užitek; obenem s tem jo je pa bilo sram pred bratom, da bo to prav z Zarudinom, ki ga je brat gotovo zaničeval iz dna duše. (Dalje prihodnjik.)

Izseljenka

Ni bilo še tako dolgo tega, kar so bili Drnačevi ena najbolj trdnih hiš v Semanji vasi in kar je oče Drnač vozil po vasi gnoj na svojo njivo. In vendar je bilo za Drnačeve otroke vse kakor pravljica. Mati je zvečer za pečo pripovedovala o tistem življenju, ki je nekoč bilo, otroci pa so posedli okrog nje in pridrževali dih, da bi je ne zmotili.

"Petnajst let je že, kar je oče odšel v Ameriko, petnajst, kratkih, kratkih let."

Tako je dejala mati in otroci je niso razumeli več. Najmlajši je bil star komaj dobrih šestnajst let, pred njim so bili še trije, dva brata in ena sestra, sestra Metka, ki so jo vsi radi imeli in ki je bila stara devetnajst let. Tako so zvečer posedali okrog peči, kar so se spominjali. Mati je predtevala leta, kar je oče odšel v Ameriko, oni pa so doračali. Ni se tega zavedala, zanjo so bila ta leta kratka, kakor da so se večerjali. Njeni otroci je niso več razumeli, zanje je bilo vse to davčina, tako nekako, kakor v pravljici, ki se vsaka začne enako: Nekoč je bilo.

Toda materi je nočjo glas ču-

dno pod rhteval kakor da se na dnu njenega srca nekaj trga, kakor da išče primerne besede. Njeni otroci so dobro poznali utripanja njenega glasu in ugajali so takoj, da ima nekaj posebnega. Vedeli pa so tudi, da je dobila pošto, pošto iz Amerike, in da je čakala vse do tega slovesnega trenutka z novicami.

"Oče piše, da je zdrav in da vas vse lepo pozdravlja."

Tu je mati nehala, segla v žep in si s tresočo roko obrisala oči.

"Zlasti pa pozdravlja tebe, Metka."

Ostali so že skoraj ljubosumno pogledovali starejšo hčer, in najmlajši Tone je že vprašal, če njega tudi ne pozdravlja posebej. A mati je jokala in jokala, kakor bi bilo kaj posebnega, če oče pošilja pozdrave najstarejši hčeri.

"Na, beri ti, Janez," je dejala osemnajstletnemu prvemu sinu, "beri ti, jaz danes ničesar ne vidim."

Janez se je imenitno zdelo, da je mati izbrala njega za tako važno opravilo in ga s tem nekako priznala za glavo družine. Odkaljal se je in visoko povzdignil glas.

"Prav posebej lepo pa po-

"Prav ima Tone," je pristavil

zdravljam našo Metko in ji spodročam važne novice. Upam, da je bo vesela in da ji bo prinesla srečo. Naj torej povem vso zadevo. V istem kraju, kjer delam jaz, dela tudi mladi Slovenec, pošten fant, ki bi se rad oženil. Pravi pa, da hoče imeti za ženo samo Slovenko, dekle naše krvi, in zato sem mislil, da bi ne bilo napak, če bi postala Metka njegova žena. Fant je priden, zastaven in na oko prijeten, tudi zapravljujev ali ponočnjak ni in pripravil si je že nekaj denarja. Mislim, da bi bila za Metko prava sreča, če bi ga vzela. Doma ifak nič ne kaže zanjo, ko ni bogata. — Premislite torej vso reč in mi pišite, kako misli Metka in ali bi jo veselilo priti v Ameriko."

V sobi je zavladala tišina, ališati je bilo samo mater, ki si je oprezno otirala solze. Metka je sklonila glavo nižje, njeni trije bratje pa so se spogledali. Prvi se je znašel najmlajši Tone.

"Kaj, Metka da bi odšla v Ameriko? Kar sama? Pa še pozna ga ne ženina! Kaj bomo pa mi brez Metke?"

Vstal je, vtakni roke v žep in v znak ogorčenosti korakal gor in dol po sobi.

"Prav ima Tone," je pristavil

NAZIS SAY THESE ARE CAPTURED AMERICAN AIRMEN

A GERMAN CAPTION written by a propagandist and attached to this photo, which was radioed from London to New York after its receipt from a neutral source, states that the four men undergoing questioning above are American fliers. They were captured, according to the Nazis, after they were shot down over Germany during a heavy daylight raid on European targets. One wears bandages on his head and chin.

srednji Matevž, "doma je le doma. Vsaj več, kam prideš. Če je še tako revščina, tvoja je pa le."

Najstarejši, Janez in glava družine, pa se je na stolu visoko vzravnil, pogledal vse po vrsti in se nato z očmi ustavil na Metki.

"No, Metka, kaj pa praviš ti?" Nekaj trenutkov se ni nihče ganil. Potem se je jela Metkina glava dvigati, dvigala se je, čedalje više in je končno bratu vrnila pogled.

"Kaj jaz pravim, vprašaj? Pravim, da bom šla v Ameriko!"

Mati je samo sklenila roke, bratje so se odkaljšali, rekel pa ni nobeden ničesar.

Pisali so očetu, v hišo in v srca pa se jim je naselil nemir. So sedje so se zdaj zopet pogostje ustavljali na Drnačevem pragu in izpraševali o vsem mogočem in nemogočem. Dve dekleti, iz neke oddaljene vasi sta prišli Metko celo prosit, da bi jima v Ameriki preskrbeli ženina. Metka je važno odgovarjala na vsa vprašanja, postavljala se je malo pred dekleti, lica pa so ji bledele in postala je tako tenka, da bi videl skoraj skozi njo.

Doma Amerike skoraj sploh niso omenili, kakor da je ni na svetu. In vendar so vsi samo v strahu pričakovali očetovega odgovora. Vedeli so, da bo to pismo prineslo odločitev, o kateri bi bratje in mati raje videli, da bi je ne bilo nikoli. Bilo pa je vendar jasno, da bo prišla, da bo prišla skoraj in da ji ne bodo mogli ubežati.

Borih par tednov je minilo in že je mati držala v roki pismo z znanim pečatom. Spet ji je glas

podrhteval, spet se ji je tresla roka in spet ga je dala brat Janezu.

"Oče piše, Metka, da si takoj preskrbi vse potrebne listine in dovoljenja. Ko boš sporočila, da si vse uredila, ti bo tvoj ženin takoj poslal karto za ladjo in vlak in nekaj denarja za pot. Pripravljati pa ti ni treba nič, pravi oče, ne izplača se nositi od tod stvari v toliki svet. Vzemimo samo, kar potrebuješ za pot in kar boš lahko nesla v enem kovčegu. Kupil bo že ženin, kar bo treba."

Janez je končal in nato se je oglašila mati:

"Ali boš res šla, Metka?"

Pogledala je v tla, da bi je materin pogled ne zbežal.

"Res, mati. Kaj pa hočem? Kar je, to je."

In tako se je odločilo, da bo Metka zares odšla v Ameriko k neznanemu ženinu.

Peljala se je v mesto in tekalna od urada do urada, dobila je vse listine in si nazadnje dala še odrezati svoje lepe lase. Živela je kakor v omotici, nič ni premišljevala ne o tem ne o onem. Kadar jo je obšel kak dvom, ga je naglo zadušila. Kaj vse to, kaj vsi pomsleki! Vabi jo široki svet, peljala se bo čez morje, videla bo velika mesta in milijone ljudi. Vse razkošje tega sveta je bilo kakor na dlani pred njo, samo roko bo treba iztegniti, pa bo trdno držala svojo srečo. Če ji je kdo malce hudobno ponagajal z neznanim ženinom, ga je ostro zavrnila. Kaj boš, saj ga je oče videl, in oče že ve, kar ve.

Tako je minil čas, Metka je dobila listek za pot in se je odpravljala iz rodne kraja. Vsi

so jo spremili do postaje. Vsi tri bratje in mati. Vlak je prisopihal, bratje so ji molče podali roko in jo krepko stisnili, mati pa ni mogla molčati.

"Zbogom, Metka, zbogom; mi dve se ne bova več videli!"

Metka je jokala, tako ji je bilo, kakor da se je vse okrog nje podrla. In če bi mati zdalje dejala, ostani, Metka, bi ne vstopila v vlak. A mati ni dejala tega.

"Nikar tako ne govorite, mati. Saj je oče tudi tam, vsi bomo še prišli skupaj. Obiskat me boste prišli, karte vam bom poslala."

Sprevodnik je prišel mimo in zaklical:

"Vstopite!"

Zapahnil je vrata, ki so se zaprla za Metko. Stopila je še k oknu, padala vsem trem bratom

TISKARNA S.N.P.J.

sprejemna vna

o tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

.... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
.... Cene zmerno, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2637-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4884

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročnik. List Prosveta stane na vsa enaka, na člani ali nečlani \$0.50 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačujejo pri anketu \$1.20 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška reči, da je list predrag za člani SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo snizati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:
Za Zdrav. države in Kanado \$0.50 Za Chicago in okolice je \$0.50
1 tednik in 4.00 1 tednik in 6.50
2 tednika in 3.00 2 tednika in 5.10
3 tednika in 2.40 3 tednika in 3.80
4 tednika in 1.80 4 tednika in 2.70
5 tednikov in nič 5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$0.50
Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plačilu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2637 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo polijam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Datum _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

BOOKS BY
LOUIS ADAMIC

My Native Land.....	3.75
From Many Lands.....	3.50
Grandsons.....	2.50
Laughing in the Jungle...	3.00
My America.....	3.75
Native's Return.....	2.75
Two-Way Passage.....	2.50
What's Your Name?.....	2.50

Order from

Proletarec

2301 South Lawndale Avenue
Chicago 23, Ill.

roko, in segla v roko še mater. Ni je mogla izpustiti. Vlak se je že pomikal, mati pa je še vedno držala Metkino roko in hodila vlakom.

"Metka, pa da ne boš pozabila naše besede in da boš svojo otroke naučila po slovensko."

Zdaj sta se njuni roki morali razkleniti. Vlak je vozil čedalje hitreje in izginil je z Metko daljavi.

Razni mali oglasi

MOŠKI

mlad ali star, za zavijanje obleke \$35.00 za 5 dni. Stalno delo. Poslujemo tudi dekleta; 60c na uro četna plača.

STEVENS LAUNDRY
3301 W. 51st St.

Urad okrajnega klerka
okraja Cook.

Država Illinois }
okraj Cook } SS.

Glasom določb, ki jih določa naredba člana 7. oddelka 18. zakoniku za primarne volitve državi Illinois, s tem potrjuje da bo barva papirja, ki se bo uporablja za primarne glasovnice namenjajočih se strank v primarnih volitvah, ki se bodo vršile v okraju Cook, izven mest Berwyn, Chicago, Chicago Heights in Harvey, v mestu Cicero in v vasi Elmwood Park, Morton Grove, Skokie, Summit in Stickney, torej dne 11. aprila 1944, bo kakor sledi:

za DEMOKRATSKO
STRANKO—ZELENA
za REPUBLIKANSKO
STRANKO—RJAVKASTA

V potrditev tega to določbo podpisujem in utisnem na njo naš uradni pečat okraja Cook ta 27. dan marca A. D. 1944.

MICHAEL J. FLYNN
okrajni klerk
okraja Cook, Illinois.

(Seal)

Najzanesljivejše dnevne
lavrake vsaki so v dnevniku "Prosveta". Ali jih štate vsak dan?